

ПРОСТОРОВА ОРГАНІЗАЦІЯ РОМАНІВ Ю. АНДРУХОВИЧА

Скиданенко Анна

Науковий керівник: к.філол.н., доцент Шарова Т.М.

Мелітопольський державний педагогічний

університет імені Богдана Хмельницького

e-mail: anya.tveritnova@mail.ru

Проблема вивчення художнього простору та часу у літературознавстві завжди представляла науковий інтерес, проте лише нещодавно відбувся поштовх у її розвитку. До кола інтересів сучасних критиків входить низка питань з вивчення хронотопу у творах постмодерністів. Яскравим матеріалом для цього ми вважаємо творчість Ю. Андруховича, романи якого передбачені для розгляду чинною навчальною програмою з української літератури для 11 класу в загальноосвітній школі. Питання пошуку моделі дослідження поетики хронотопу творів нашого сучасника старшокласниками залишається відкритим та актуальним.

Літературознавчій періодиці відомо ряд критичних статей, праць з вивчення прозової творчості Ю. Андруховича та її художніх особливостей, зокрема, розвідки К. Дайс, С. Бориса, М. Наєнка, В. Шуть, О. Даниліної, О. Vox та ін. Однак методичний бік вивчення творів постмодерніста, на жаль обмежений та потребує розвитку.

Сучасний роман здатен розкрити широкий спектр питань та проблем, які турбують автора у відповідний проміжок часу. Цей жанр вміє поєднуватися з іншими, якщо авторові не вистачає простору для розміщення всього інформаційного потоку [4, с. 112]. Однак, незважаючи на спроби сучасних митців змінити постмодерний роман, його основа залишається традиційною. В основі розповіді залишилася та ж сама гра, ставши лише ще тоншою та естетично наповненою. Така паралель художніх особливостей сучасного постмодерного роману та традиційного, характерна для творів «Рекреації» та «Московіада».

Порушуючи питання часової організації романів Ю. Андруховича, слід звернути увагу на типовість її меж у постмодернізмі. Авторіві вдалося розкрити насичений сюжет твору у значно вузьких часових рамках – описати два дні в «Рекреаціях» та всього один в «Московіаді». Письменник використав характерну для постмодерного роману модель художнього часу: минулий час – теперішній – майбутній. Особливістю цих форм є вільне поводження автора через дії та почуття героїв.

Теперішній фабульний час відповідає дійсності в сюжеті твору і є основним. В цьому часі ми знайомимося з персонажами романів, в ньому ж і сприймаємо перебіг подій в житті

героїв. Теперішнє уточнюється через називання героєм часу, назв місяців чи пір року. Його художнім доповненням є минулий та майбутній часи.

Майбутній час порівняно з іншими формами використовується рідко. Формами його реалізації виступають роздуми героя над своїми вчинками: «...якщо боротимеш цю проблемку ще з годину, то вже нікуди йти і не треба буде, бо все на світі зачинять...» [1, с. 109], або конкретна дата події: «27 – 28 травня... відбудуться... рекреації під загальною назвою «Свято Воскресаючого Духу» [2, с. 10].

Усі часові форми та їх вираження у романах Ю. Андруховичем застосовані у довільному порядку. Така гра з часом дозволила письменникові створити повноцінний постмодерний сюжет романів.

Тлом для розгортання значної кількості дій у творі виступає урбаністичний простір. Він дозволяє читачеві разом з його головним героєм блукати містом, який у творі – живий організм. Спочатку день починається з гуртожитку, де можна уявно побувати в його коридорах, ліфті, роздягальні, у душовій кабіні та студентських кімнатах. А далі принади міста. Автор настільки майстерно ділиться роздумами свого героя, що всі ці просторові об'єкти дозволяють без жодних проблем відчутти атмосферу середовища, в якій розгортається дія.

Теж саме відбувається і в «Московіаді», де підземна країна зображена іншим світом одного міста і набуває рис демонізації. У кожному з романів Ю. Андруховича головним мотивом часопростору є дорога. Вона насичена системою образів, міськими описами та пейзажами. Стосовно простору в романі «Рекреації» слід зазначити, що він розмежований на міський та позаміський. Простір то звужений (герої перебувають у приміщенні), то навпаки розширений (простір міста). Зокрема, дія роману розпочинається в межах вагону поїзду, потім автобуса, автомобіля, а вже незабаром на міській площі. Та простір знову звужується до пивнички, дещо розширюється до підземелля, повертається до невеликих просторових рамок ресторану. У цьому плані просторові характеристики набувають індивідуальних рис розкриваються в межах опозиції «свій – чужий», антиномічність якої визначають у своїй студії А. Землянська та А. Землянський [3].

Така авторська тенденція зображення простору спостерігається протягом всього твору. Загальне враження та авторські почуття від створеного ним художнього світу передають описи: «...такі собі романтики, що наважилися відпочивати на огидних карпатських турбазах, де коридори пахнуть карболкою, а мінеральна вода – нафтою, але нічого, хай їдуть шукати в горах свій едельвейс...» [2, с. 4]. Просторові елементи художнього твору легко сприймаються за допомогою використання електронних засобів навчального

призначення, про що говорять у навчально-методичному посібнику Т. Шарова та С. Шаров [5].

Отже, незважаючи на обмеженість в часопросторовій організації романів та їхній структурі, Ю. Андруховичу вдалося порушити широке коло проблем як культурного так і соціального значення. Зокрема, ним з'ясовано питання долі митця та його творчості як проблеми культурного виховання нації або проблема пияцтва як соціальне явище на шляху до деморалізації суспільства.

Список використаних джерел

1. Андрухович Ю. Московіада: [роман жахів] / Ю. Андрухович. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000. – 152 с.
2. Андрухович Ю. Рекреації: [роман] / Ю. Андрухович. – К. : Освіта, 1997. – 287 с.
3. Землянская А. Проблема антиномии «свой – чужой» в гуманитарном дискурсе / А. Землянская, А. Землянский // Социально-гуманитарный вестник Юга России. – 2013. – № 9. – С. 114-117.
4. Пасічник Є. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах (навчальний посібник) / Є. Пасічник. – К. : Ленвіт. – 2000. – 384 с.
5. Шаров С.В. Методологічні аспекти комп'ютерної підтримки самостійної роботи студентів-філологів: навч.-метод. посіб. – [2-ге видання доп. і перероб.] / С.В. Шаров, Т.М. Шарова / [передмова проф. І.Л. Михайлина]. – Харків: Федорко, 2014. – 200 с.

АКЦІОНАЛЬНО-ПРАГМАТИЧНИЙ КОНТЕКСТ УКРАЇНСЬКОЇ КОЛИСАНКИ

Скориця Дар'я

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Атрошенко Г. І.

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького*

e-mail: dasha.skorytsia@mail.ru

У численних наукових працях, які претендують на глибоке і проникливе дослідження духовної і культурної структури саме того типу Людини, який уособлює собою Українець (а, скоріше, – вся українська нація, що має коріння у сивій давності, часі протослов'янства), досить часто звертаються до спостережень над українськими колисанками (колисковими піснями), адже саме вони віддзеркалюють істинні почуття людини, а ще, за твердженням